

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quæstio Prima. An Creatio sit possibilis, & quid sit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

DISPUTATIO I.

DE MUNDI CREATORE & CREATIONE.

QUÆSTIO I.

An Creatio sit possibilis & quid sit?

Suppositâ primâ parte, de qua non est difficultas, circa secundam controversatur I. an creatio sit aliquid medium inter creatorem & rem creatam, absolutum vel respectivum? an vera actio immanens vel transiens & an mutatio? pro quibus

Agentia sunt in duplici differentiâ.

Notandum primò: Quòd omnia agentia sint in duplici differentiâ, aut enim producunt suum terminum totaliter aut non; totaliter producunt in generationibus substantialibus; si non producunt, tunc solum terminum formalem, ut contingit in omnibus accidentalibus productionibus, hinc etiam circa alia agentia multiplex solet confurgere relatio, quando terminus totaliter producitur, tunc confurgit relatio producentis & producti, in aliis autem confurgit relatio inducentis ad inductum, ut si quis produceret calorem in subiecto, vel educens ad educum, quando ex præsupposito subiecto educitur forma aliqua; quia illa formæ educæ in subiecto ab agente, vel educuntur ex subiecto, vel producuntur ab externo agente, & ideò dicuntur relationes educens & educi, vel inducentis & induci. Et hæ relationes omnes sunt intrinsecus advenientes de quarto prædicamento necessariò confurgentes positæ extremis, nulla tamen harum respicit subiectum: Unde præter illas resultat alia in agente, quæ non totum, aut formas respicit, sed passum & subiectum, nempe *transmutans ad transmutatum*, quia agens per inductionem illarum formarum passum aliquo modo mutat, & hæc relatio constituit prædicamentum actionis.

II. Mutatio duplex est.

Notandum secundò: Mutationem quæ per agens illud fieri potest, in subiecto esse actum, per quem subiectum nunc aliter se habet quàm prius ab aliquo mutante, esseque duplicem proprie dictam & impropiam; prima est, quando subiectum præexistit ad formam novam sub cuius privatione antecedenter fuit tanquam potentiale: Secunda est, quando producitur aliquod Compositum, per quam materia simul mutatur ad suam formam, vel proprium susceptivum ejus, licet antecedenter non præfuerit, sed simul producta sit.

III. De duplici creatio potest sumi.

Notandum tertio: Præpositionem hanc, *De*, dupliciter accipi, primò ut denotet ordinem naturæ vel temporis, positivè vel negativè. Secundò Causalitatem: si primo modo accipitur, tunc in hac propositione: *Creatio est de nihilo*, facit hunc sensum, quod creatur, id sit post nihil, hoc est, post suum non esse: Si verò secundo modo accipiat, tunc facit primò sensum illud quod creatur non præexistere entitatem præjacentem veluti sui causam in-

trinsecam; Secundò illud nihilum esse aliquid ejus quod creatur per modum partis, quasi totalis terminus constet ex positivo & negativo.

Notandum quartò: Influxum, quo Deus creat dupliciter posse & debere considerari, primò, ut est actus primus creatis, scilicet virtus ejus creativa realitas quædam absoluta ei inexistens uniformiter, independenter à quacunque operatione intellectus, tam cum in tempore creat, quàm cum ab æterno creare potuit. Secundò, ut est actus secundus creandi in quantum quippe convenit formaliter creati, & hic influxus non est realitas aliqua absoluta vel respectiva, sed tantum realis dependentia rei creatæ, solum denominationem extrinsecam importans, & in prima acceptione capitur fundamentaliter, formaliter in secunda. His notatis

Dico I. *Possibilis est Creatio in Divinis.* Ita Fides.

Probatur primò ex Genes. I. *In principio creavit Deus Cælum & terram*, ubi sit Sermo de productione alicujus secundum totum suum esse categorimaticum, quàm syncategorimaticum.

Probatur secundò ex SS. nostris Patribus, Augustino lib. de fide & Symbolo, dicente: *Rectissime credimus omnia Deum fecisse ex nihilo, quia etiam si de aliqua materia factum est mundus, eadem ipsa materia facta est de nihilo.* Hoc autem diximus, ne quis existimet contrariis sibi esse Divinarum Scripturarum sententias, quoniam & omnia fecisse Deum, scriptum est, & mundum factum esse de materia invisâ, nempe Sapientia II. versu 18. Bernardo lib. 5. de Consideratione cap. 6. *Frustra Philosophi materiam quaerunt, non eguit materia Deum, non enim efficiens quæ sit, non artificem. Ipse per se in se omnia fecit. Unde de nihilo. Nam si ex aliquo fecit illud, non fecit, ac per hoc non omnia.*

Probatur tertio Ratione Scotti, quòd absolute possit creare. Deus immediate potest causare aliquid; ergò potest creare; Antecedens patet, quia Deus est efficiens & primum agens; ergò debet aliquid posse immediate efficere, alioquin nihil posset efficere, quia cum sit Agens primum, non potest agere mediante aliquo, alioquin non esset primum Agens. Probatur consequentia: Quia Deus potest aliquid immediate efficere; ergò illud non est ex se necessarium, sed possibile & transit de non esse ad esse, sed quod transit de sic non esse ad esse, creatur; ergò: Probatur subsumptum, quia transit de non subiecta materia, si enim transiret ex

ex subiecta materia, sequeretur, quod illud quod supponitur immediatè producti, tantum mediatè produceretur, nempe mediante materia; quod repugnat, tum quia non esset immediatum Agens Deus; tum quia illud quod producit, haberet aliquid ante se ex quo produceretur.

Probatur quartò: Ex Scoto, quod etiam possit creare in tempore. Si Deus non posset creare in tempore, maximè quia Deus necessariò producit, quiddam immediatè producit, & quod contingenter producit, producit mediatè per causas secundas ex aliquo præsupposito, & tunc non est creatio, sed hæc ratio est falsa, ergò potest creare in tempore: Major est Philosophorum antiquorum negantium, Deum posse aliquid creare in tempore: probatur minor: Si Deus omnia necessariò produceret, tolleretur omnis contingentia ad extra, & omnia necessariò evenirent, sed hoc est contra experientiam, ergò. Probatur sequela: Quia omnes Cause secundæ agunt, in quantum moventur à prima, in cuius virtute agunt, ergò si omnia necessariò agerent, omnis contingentia tolleretur.

Dices: Non valet consequentia ex hoc antecedente, Deus contingenter producit aliquem effectum, ergò de novo potest illum producere; Probatur, quia Deus contingenter vult Petrum, non tamen sequitur, quòd de novo posset eum velle, alioquin mutaretur, ubi enim est nova volitio, ibi mutatio. Respondet Scotus, cujus est etiam replica sibi facta, Deum posse producere aliquid de novo absquè eo quòd sit aliqua novitas in Deo, quia novitas esset ex parte producti tantum, quod non solam de Deo, sed etiam de rebus creatis verificari potest, nam Sol existens idem absquè omni mutatione posset producere novam, & novam illuminationem, si ei novus & novus aer successe obijceretur. Unde non est paritas de novo producto, & novo volito, quia volitum non potest esse novum, nisi sit novitas in actu volendi, si enim actus volendi eodem modo se habeat ut ante, nihil de novo poterit dici volitum.

Dico 2. Creatio bene describitur, quòd sit productio alicujus Entis simpliciter de nihilo. Ita elicitur ex Doctore Subtili, est què sensus, quòd aliquid transeat ex post non esse sui existentie, & existentie simpliciter nullo præsupposito per modum materie, vel forme.

Probatur Conclusio, in tota Entis Latitudine datur una productio, quæ nequè est de nihilo, nequè de aliquo præsupposito subiecto, sicut est processio in Divinis ad intra, altera quæ est totaliter de nihilo, sicut est prima rerum emanatio ad extra; Tertia de aliquo præsupposito subiecto, ut sunt productiones naturales, sed creatio nec est prima, nec tertia, ergò secunda de nihilo totaliter & simpliciter. Sed in contrarium sic

Instatur: Creaturæ omnes, antequam producantur, habent aliquid esse & essentiam suam immutabilem, ergò nec ab Agente Infinito possunt fieri ex nihilo existentie & existentie;

patet Antecedens, quia habent esse cognitum, & esse possibile, ergò. Respondeo & distingo antecedens: habent aliquid esse diminutum, & ideale, concedo: reale, nego: Creatio hoc posterius excludit non prius, nam illud esse, quod habent in mente Divina secundum quid tale tantum est, si enim esset aliquid absolute, esset Deus, quia illud esse in Essentia Divina & Deus.

Arguitur: Ex nihilo nihil fit, ergò non datur creatio ex nihilo, quia alioquin superfluerent prima principia. Respondeo, distingo Antecedens: naturaliter & agentibus creatis concedo: ab Agente infinito, quod ut perfectius, imò perfectissimum & infinitum, nihil præsupponit, nego antecedens & consequentiam.

Urgetur: Quod possibile fuit antecedentè, habet potentiam passivam ut Sit; sed omnis potentia passiva in aliquo recipi debet, ergò, sed non in Deo, ergò in ipsis creaturis & consequenter habuerunt aliquid esse antequam producerentur. Respondeo, distingo majorem: debet habere potentiam passivam, objectivè concedo, subjectivè nego majorem & similiter distinctà minori, nego consequentiam.

Dico 3. Creatio in actu secundo, & formaliter non est influxus & forma absoluta, quæ Deum producit res in esse recepta in ipsa creatura realiter cum illa. Ita Doctor Subtilis in 4. d. 13. q. 1.

Probatur primò: Si creatio esset quid absolutum, sequeretur, quòd creatio non esset creatio, sed hoc est falsum, ergò. Probatur sequela, quia si creatio esset forma absoluta non esset improducta, utpote cum solus Deus sit talis, sed producta; quia non esset à se, nec à nihilo, ergò ab aliquo agente, consequenter non esset creatio, sed res aliqua creata. Probatur etiam minor principalis, quia ad creationem daretur creatio, sed hoc falsum est, ergò minor patet ex Aristotele 5. Phys. T. 13. asserente: ad actionem non dari actionem, aliàs sequeretur processus in infinitum.

Probatur secundò: Si creatio esset influxus, & forma aliqua absoluta, sequeretur, Deum omnia mediante creaturâ producere, sed hoc est falsum, ut supra visum est, ergò. Probatur sequela: Ille influxus creationis est creatura, habet enim esse reale proprium absolutum ab aliquo agente habens suum esse, sed Deus omnia creat mediante creatione, ergò mediante creaturâ.

Dices: Illum influxum non esse creaturam aliquam ab illa, quæ per ipsam producit, quia illa facit unum Ens, nec ab illa separari potest. Sed Contrà, hoc non obstat, quin sit creatura vera, quia anima facit unum Ens cum corpore nempe hominem, & catenis non potest separari ab eo, & tamen sunt diversæ creaturæ; quia quodlibet habet suum esse reale absolutum, ergò etiam ille influxus verè esset creatura. Verum contra Conclusionem

X.
Quomodo ex nihilo aliquid fiat?

XI.
Creatio in actu secundo non quid absolute.

XII.
Que actio fit
in passio.

Opponitur Autoritas Aristotelis 3.

Phys. dicentis: Actionem esse in passio, sed creatio est actio, ergo est in passio: Subsumo, sed in passio non potest esse aliud, quam influxus aliquis, ergo. Respondeo, distinguo majorem: Actio est in passio, quando sumitur pro re acta, concedo, quando sumitur pro ratione formali agendi, nego majorem & distinguo etiam minorem: Creatio & actio proprie nego, in impropria acceptione transeat: Et licet etiam creatio sumeretur pro re acta, adhuc Creatio non posset dici forma media absoluta, quia in Creatione productum non mediat, inter creans & creatum, sed est res ipsa creata, & ideo ex hac Autoritate non habetur, quod actio creativa sit influxus medius absolutus inter creatam & creaturam.

XIII.

Instatur: Non potest assignari, quid sit creatio in Deo pro formali, ergo debet esse in creatura: Probatur Antecedens: quia illud vel esset Velle Divinum, vel Ens rationis, neutrum dici potest, ergo: Probatur minor: Non Velle Divinum, quia principium actionis non est actio, neque aliquid intrinsecum illi; Neque etiam Ens rationis, quia ridiculum videtur, quod actio qua Deus creat, sit merum ens rationis, ergo. Respon: neg: Antecedens, cum probationis minore, & ad probationem hujus assero formam, qua Deus revera creat non esse creationem, sed illam esse Essentiam, & Voluntatem Divinam, creationem vero esse relationem rationis.

XIV.

Per relationem aliquid fit denominative.

Urgetur: Omnis relatio sequitur extrema existentia, sed Creatio non sequitur, sed precedit, ergo nequit esse relatio rationis: Probatur minor, quia per ipsam sunt creaturae, per quod autem aliquid fit precedit id, quod fit ex dictis supra, ergo. Et Confirmatur, quia per relationem nihil fit, utpote cum non sit activa, nec productiva, sed per creationem aliquid fit, ergo. Respondeo, nego minorem cum sua probatione, quia Deus nihil producit mediante aliqua forma, sive absoluta, sive respectiva, sed immediate per seipsum, sicut & quodlibet aliud agens creatum. Ad Confirmationem Respondeo distinguo minorem, per creationem aliquid fit denominative ratione connotati principii efficientis, concedo minorem: Sic autem nihil aliud est quam relatio rationis denominans Deum creatam: Per creationem aliquid fit tanquam per principium positive influens in terminum productum, nego minorem & consequentiam.

XV.

Creatio non actio proprie dicta bene tamen improprie.

Dico 4. Creatio in actu secundo non est actio transiens, vel immanens proprie dicta, bene tamen improprie. Ita Doctor Subt. sup. in 4. §. ad propositum

Probatur primò: Quod non sit actio proprie; Actio proprie dicta ex Authore sex principiorum est relatio agentis ad passum, seu transmutantis ad transmutatum, sed in creatione non potest inveniri hæc transmutatio, ergo: Probatur minor: quia in illa nullum subiectum potentiale, quod mutaretur, præsupponitur, ergo. Hinc productio in Divinis non dicitur

actio, quia Filius de Essentia Divina non producit tanquam de aliquo præsupposito potentiali. Probatur secundo: Quia actio est relatio extrinsecus adveniens, sed in Deo non dantur relationes extrinsecus advenientes, quia omnes quæ in Divinis sunt, ut Originis, &c. necessario confurgunt; Et hæc ratione productiones in Divinis tam activæ, quam passivæ, non sunt actio, & passio proprie dicta. Potest itaque creatio dici improprie actio, nam sicut per hanc aliquid de novo productum scitur, sic per creationem actio aliquid de novo ad extra est productum, licet sine transmutatione passii.

Probatur secundo, Quod non possit dici transiens, vel immanens: Non potest dici transiens, ergo: Probatur Antecedens;

Si esset transiens esset forma absoluta, ut volunt ipsi Adversarii, sed nequit esse forma absoluta, ergo? Probatur minor: Quia actio transiens per ipsos esse Aristotele est, cujus effectus & terminus est extra agens, & potentiam producentem, ergo actio transiens est aliqua forma absoluta producta ab agente: patet consequentia, quia relatio non est forma activa, sed activa forma est absoluta, vel aliqua qualitas quæ agit & producit terminum, ergo si relatio est actio, transiens erit quid absolutum, quod tamen falsum esse supra probatum est, nam deberet esse in agente, vel in passio; non in agente, quia deberet per ipsam mutari, agens enim agendo mutatur, Deum autem immutabilem esse, certum est; Nec etiam potest dici esse in passio, quia tunc passum prius mutaretur illa forma quæ est creatio, quam propria forma dante sibi esse, & rursus daretur aliquid medium absolutum inter Deum & creaturam. Per eandem rationem probatur, quod non possit esse actio immanens, quia actio immanens est secundum Adversarios forma absoluta perficiens ipsum agens non habens aliquem terminum vel effectum extra ipsum agens, & potentiam activam, sed in Deo nequit esse de nova forma perficiens eum, & creatio est de novo in tempore, ergo creatio non est actio immanens. Confirmatur tota ratio & Conclusio: Non potest contineri in speciebus, quod à toto genere excluditur, sed creatio excluditur à toto genere actionis proprie, ut supra, ergo non potest contineri in speciebus actionis transeuntis, vel immanentis, consequenter sicut dicitur actio improprie, sic etiam improprie dici potest actio transiens, quia per hanc creaturae habent esse ad extra. Ex dictis facile solvi possunt argumenta, quæ in contrarium adferri possunt. Inde simpliciter

Dico 5. Creatio rerum spiritualium simpliciter non est mutatio, nec proprie, nec improprie, nec negative, nec positive dicta, bene tamen compositorum ex materia & forma, ex nihilo simpliciter mutatio improprie dici potest.

Probatur prima pars: Quia mutari est aliquid se habere nunc aliter, quam prius ab aliquo mutante, sed in mutatione rerum simpliciter spiritualium non datur aliquid se habens per modum subiecti potentialis, aliter nunc se habentis, quam antè, ergo. Sed neg: improprie

improprie, quia mutatio sic dicta, licet non possit novitatem essendi positivè in subiecto, attamen necessariò postulat subiectum aliter se habere nunc quam prius saltem negativè, nempe quòd ex natura aptum sit prius existere sub privatione formæ, quam sub ea, licet simul producatur materia cum sua forma, est enim ex natura apta existere sine forma, sed creatio simplicium non potest sic dici mutatio, ergò. Probatur minor: quia habere rem se nunc aliter, quam prius non dicit puram negationem extra genus, sed connotat existentiam alicujus positivè, vel negativè transeuntis de uno modo se habentis ad alium, ergò in creatione simplicium non est vera & propria mutatio.

Probatur secunda pars: Si Deus produceret ignem totaliter ex nihilo, licet ejus materia verè actuatur per formam ignis, quatenus eam non habet ex natura sua, non tamen aliter se habet tunc quam prius positivè, ergò non inadæquatè tantum dicitur & concipitur mutata, sed in casu illo materia non actuatur à forma cum novitate Essendi, ergò nec proprie dicitur mutari. Sed

Quæres: An creatio passiva sit vera passio de prædicamento Passionis? Respondeo negativè, quia creatio passiva est relatio in creatura ad suam creatorem, hæc non est passio, ergò: Probatur minor, quia hæc relatio est intrinsecus adveniens necessariisimè resultans, implicat enim dari aliquam creaturam, & ipsam non referri ad Deum.

QUÆSTIO II.

An Creatura possit creare?

Circa præsentem materiam multiplex est sententia, & imprimis erronea, & contra Catholicam fidem est Avicennæ 9. Meth. cap. 4. ubi docet: de facto Creaturam creasse, ait enim: Primam intelligentiam produxisse secundam, secundam tertiam, tertiam quartam de nullo præsupposito subiecto, & post non esse ordine naturæ, negativè, non tamen positivè, & ratio ipsius est ista, à prima intelligentia non est nisi una producibilis, sed tertia est etiam producta, ergò per secundam, hæc autem productio est de nihilo, consequenter creatio, majorem probat, quia ab una causa non potest produci, nisi unus effectus, causa prima autem unissima est, ergò: Verùm hæc ratio nihil probat, minùs ejus paritas desumpta de corporibus, quia videmus unum hominem posse producere plures, quòd autem non simul, est ex ejus limitatione, & subiecti dispositione, & quia unus Filius pro una actione est effectus adæquatus, unius autem Intelligentie ad extra productio non est effectus adæquatus Omnipotentie Divinæ, sed omnes res creabiles ita ut si necessariò ageret, omnes unà vice producere deberet.

Secunda sententia est Durandi 2. d. 1. q. 4. docentis, creaturæ communicari posse potentiam creandi ut causæ principali, non quidem secundum omnimodam latitudinem, quia tunc se ipsum aliquid producere posset,

sed quantum ad determinatum aliquem effectum. Tertia sententia est Magistri, qui ait quemadmodum Sacramentis communicata est virtus causativa gratiæ, ita etiam creaturæ, quòd sit instrumentum creationis, seu quòd idem est, quòd creatura possit creare ut causa instrumentalis. Doctor Subtilis 4. d. 1. q. 1. asserit, creaturam, nec ut causam instrumentalem creare posse, eum sequuntur Capreolus, Cajetanus, Ferrara, &c.

Pro resolutione Notandum primò:

Aliquid posse dupliciter considerari ut causam principalem, primò ut excludat omnem causam Superiorem cui subordinaretur, & à qua in agendo dependeat, in qua acceptione certum est, solum Deum benedictum esse causam principalem omnium rerum, quia ipse solus superiorem causam non agnoscit, omnes verò aliæ causæ ipsi in agendo subordinantur, & sic quoquè certum est, nullam creaturam creare posse, quia illud, quòd non dependet à priore agente, tanquam ab aliqua causa sui productiva potest communicari, quòd non sit ab alio, hoc autem implicat communicari creaturæ, quia est contra essentialem rationem creaturæ non dependere ab alio, ergò implicat creare. Secundo modo dicitur aliquid, causa principalis, quæ per propriam, & intrinsecam formam operatur, & agit, licet in agendo à Superiori causa dependeat, & in hac acceptione omnes causæ secundæ dici possunt causæ principales.

III.

Dupliciter potest aliquid dici causa principalis.

Notandum secundo: Instrumentum

similiter accipi posse dupliciter, primo modo prout contra distinguitur à Causa principali, primo modo accepta in notabili priore, & sic omnes causæ secundæ possunt dici instrumenta, quia omnes agunt dependenter à Deo: Secundo modo accipi potest Instrumentum prout contradistinguitur à principali causa in acceptione secunda, & sic instrumentum est illud, quòd cum in agendo alteri subordinatur, non habet tamen propriam formam activam in suo ordine per quam agat, sed solum agit per actualem motionem alicujus agentis, & moventis ipsam, ut patet ex instrumentis Artificum, securi, ferræ, quæ non agunt activè, quia in illis solum reperitur motus, figura & quantitas, quæ ex se non sunt activæ. Unde omne instrumentum ut sit propriè activum, & dici possit attingere efficienter terminum principalis agentis debet ei communicari aliqua forma activa, quæ ut in actu primo constitutum sit principium productivum actus secundi, quia actus secundus semper præsupponit actum primum: Similiter si ponatur instrumentum activum solummodo ad dispositionem aliquam præviam termino principali producendam activum esse debet per aliquam formam sibi intrinsecam & communicatam, vel dum se habet in esse quieto, vel in actuali motione principalis agentis. Hinc

IV.

Instrumentum etiam dupliciter accipi potest.

Notandum tertio, Quòd dupliciter

creatura possit esse Instrumentum in duplici causa, nempe Physica, & morali: Primò ut ex natura sua sit instrumentum creationis sicut

V.

Dupliciter creatura est instrumentum.